

הלכות תשובה פרק י (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום השיעור — הלכות תשובה פרק י' (סיום ספר המדע)

מבוא — מקומו של פרק י' בכל ההקשר

פרק י' הוא הפרק האחרון בהלכות תשובה ובכל ספר המדע. מובאים ארבעה קשרים מדוע הפרק של עבודה מאהבה בא דווקא כאן:

1. **קשר עם שכר ועונש (פרקים ז'–ט')**: לאחר שהרמב"ם הסביר איזה שכר עצום יש, אדם יכול לחשוב שכל התכלית היא שכר. הרמב"ם רוצה להסביר שאי אפשר ללמוד תורה רק בחצי פוקוס — כהכנה לשכר — כי אז לעולם לא קונים חכמה. **חידוש**: העבודה האמיתית מאהבה היא זו שמבינה שהעבודה עצמה היא האמת, וממילא מקבלים שכר — לא שהקב"ה עשה "עסקה" עם בני אדם.

2. **קשר עם מדרגות ההבנה**: קודם הסביר הרמב"ם שחכמים ונביאים יש להם הבנה אמיתית (למשל לגבי ימות המשיח), אבל לא לכולם יש זאת. הפרק מראה שעבודה מאהבה גם היא לא לכולם — לאנשים פשוטים ולילדים קטנים אומרים כן את הפשט הפשוט של ברכות וקללות שבתורה. **חידוש**: זה אולי עוד תירוץ לקושיית שלא לשמה — שזה מה שאומרים לאנשים כל זמן שהם עדיין לא מבינים.

3. **סיום על כל הלכות תשובה**: תשובה פירושה לעלות במדרגות — מחוטא עד צדיק גמור — והמדרגה האחרונה היא לשמה. **חידוש (על פי רמז)**: הלכות תשובה יש בהן עשרה פרקים כנגד עשרת ימי תשובה, ויום כיפור — היום העשירי — מגיעים למדרגה של עובד מאהבה.

4. **סיום על כל ספר המדע**: הרמב"ם יסביר שאהבה באה לפי הדעת — "אהבה לפי הדעת, לפי האהבה". אהבה קשורה למה שאני יודע. הוא מצביע חזרה להלכות יסודי התורה — צריך ללמוד מדע כדי לקנות מידת האהבה. **חידוש**: הפרק הוא לא רק סיום על ספר המדע, אלא גם פתיחה לספר אהבה — הוא מחבר מדע עם אהבה.

הלכה א — "אל יאמר אדם הריני עושה מצוות התורה..."

דברי הרמב"ם

"אל יאמר אדם הריני עושה מצוות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל הברכות הכתובות בה, או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה, או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא. אין ראוי לעבוד את ה' על דרך זה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה, ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים את ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים, שמחנכין אותם לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה."

פשט

אין לעבוד את ה' כדי לקבל ברכות/שכר או כדי לברוח מקללות/עונש. זו עבודה מיראה, לא מדרגת נביאים/חכמים. עמי הארץ, נשים, קטנים מחנכים מיראה עד שדעתם גדלה והם יכולים לעבוד מאהבה.

חידושים

- **"כדי שאזכה לחיי העולם הבא"** — אדם שלא מבין עולם הבא: האדם שחושב כך, לא מבין באמת מה פירוש עולם הבא. הוא חושב על עולם הבא כמו שהמון העם מבין אותו — כ"מטרה" לעבודה — לא כמו שהרמב"ם

הסביר בפרק ח' (חכמה מופשטת ללא גוף). האדם שמבין שעולם הבא הוא חכמה מופשטת, עבורו גם עכשיו יש חכמה — הוא לא צריך "להכות" לעולם הבא.

- **"יראה"** — רחב יותר מסתם פחד: המילה יראה פירושה כאן רחב יותר — עבודה "מסיבה חיצונית" (for a reason external to the act). גם מי שעושה כדי לקבל ברכות (לא רק מי שפוחד מקללות) הוא בקטגוריה של עובד מיראה.

הלכה א (המשך) — "העובד מאהבה... עושה האמת מפני שהוא אמת"

דברי הרמב"ם

"העובד מאהבה, עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה, לא מפני דבר בעולם, ולא מפני יראת הרעה, ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבוא בכלל."

פשט

עובד מאהבה עושה את האמת כי היא אמת, ללא שום מוטיבציה חיצונית. הטובה באה ממילא אבל זה לא המוקד.

חידושים

- **"עושה האמת מפני שהוא אמת"** — הכרח לוגי: מדוע אמת היא אמת? כי אמת אינה אמת "כדי" משהו — אמת היא אמת מצד עצמה. לומר "אמת היא אמת כדי שנקבל שכר" הוא טיפשות. הטוב הוא טוב מצד עצמו — אין צורך להיות נביא כדי להבין זאת, זה דבר פשוט.

- **חידוש — מחלוקת עמוקה של הרמב"ם עם המקובלים**: הרמב"ם כותב "עושה האמת מפני שהוא אמת, וסוף הטובה לבוא." מקובלים היו אומרים להיפך: "עושה הטוב מפני שהוא טוב, וסוף האמת לבוא." זו מחלוקת עמוקה: האם אמת (= חכמה) היא למעלה מטוב, או טוב הוא למעלה מאמת. הרמב"ם סובר שחכמה היא הדבר האמיתי. בעל התניא אומר שטובה היא בכלל החכמה. זה לא רק משחק מילים: טוב פירושו דבר רצוי (desirable), אמת פירושו דבר אמיתי אפילו אינו רצוי. כולם מודים ששניהם הולכים יחד, השאלה רק מה קודם. **נפקא מינה מעשית**: אם אדם לא מרגיש בדרך הנכונה, אפשר לומר "עושה הטוב מפני שהוא טוב" — זה אותו דבר.

- **"וסוף הטובה לבוא בכלל"** — שכר בא ממילא: אסור שזה יהיה המוקד העיקרי. אדם שלומד רק כי זו הכנה לעולם הבא, לעולם לא קונה חכמה — כי הוא לא נותן מאה אחוז פוקוס על החכמה עצמה.

הלכה א (המשך) — "ומעלה זו... מעלת אברהם אבינו"

דברי הרמב"ם

"ומעלה זו היא מעלה גדולה עד מאוד, ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבי, לפי שלא עבד אלא מאהבה. והיא המעלה שציוונו הקב"ה על ידי משה רבנו, שנאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך."

פשט

מדרגת עובד מאהבה היא גבוהה מאוד, לא כל חכם זוכה לכך. זו מדרגת אברהם אבינו שהקב"ה קורא לו "אוהבי". זו גם המעלה שהקב"ה מצווה על כל יהודי דרך משה רבנו.

חידושים

מחשבה חוזרת ונשנית — מחשבה "אובססיבית" שחוזרת כל הזמן. לא יכולים להפסיק מזה אפילו בשוגג — לא רק כשמודעים, אלא פשוט לא יכולים לחשוב על דברים אחרים.

- **המשל עונה על קושיה מעשית:** אנשים שואלים: איך אפשר לחשוב על ה' כל הזמן? הרי עסוקים באישה, ילדים, עבודה! **המשל עונה:** כשלאדם יש תאוה חזקה לאישה, יש לו זמן באמצע האוכל לחשוב עליה. "יתירה מזו תהא אהבת ה'" — אהבת ה' תהיה עוד יותר חזקה, שהיא תלווה אותו כל הזמן.

- **שיר השירים כמשל:** שלמה המלך קרא לעצמו "חולת אהבה" — אבל לגבי ה' זו לא מחלה, לגבי ה' זה נכון. **כל שיר השירים** הוא משל לאהבת ה' — כל שיר השירים מביא איך כל הזמן הוא/היא חושבים על השני.

- **שיטת הרמב"ם** — **קודם סברא, אחר כך ראייה:** שיטת הרמב"ם: קודם הוא מסביר מה הוא מתכוון (המשל של חולת אהבה), אחר כך מביא שכך עומד בפסוק. הוא לא אומר "כתוב בפסוק לכן אפשר לומר כך" — אלא הוא אומר את סברתו, ואחר כך מראה ששלמה המלך כבר אמר את אותו דבר.

- **אהבה אמיתית vs. גשמיות טובה:** הוסבר שאפשר לאהוב את ה' דרך חשיבה שהכל בא ממנו — אישה, ילדים, פרנסה. **אבל:** הרמב"ם היה אומר שזו הכנה טובה, עבודה טובה מאהבה, אבל **אהבה אמיתית** היא כבר מחשבה על ה' עצמו. הגילוי של "הכל בא מה" הוא "סתם גשמיות טובה." **שוגה בה תמיד אמיתי** הוא כשאדם לומד עניינים עמוקים, מתייחד עם ה', ונוצרת בו תשוקה לדעת יותר — הוא רוצה להבין איך מבינים זאת.

- **מבנה ספר המדע:** ספר המדע מתחיל בדיעת ה' — ללא ידיעה אין על מה לחשוב כל הזמן. "שוגה בה תמיד" — על מה? על מה שה' הוא. כדי להבין את ה' צריך להבין את **כל הבריאה**, צריך להבין **חכמה**. אחר כך נכנס **תלמוד תורה**, כי תורה היא גם חלק מחכמת ה'. הכל הוא סדר שמוביל לדעת ה' התמידית.

הלכה ג — מקורות מחז"ל לעבודה מאהבה

דברי הרמב"ם

הרמב"ם מביא מקורות מחז"ל (ספרי): **"שמא תאמר הריני לומד תורה בשביל שאהיה עשיר... בשביל שאקרא רבי... בשביל שאקבל שכר בעולם הבא, תלמוד לומר לאהבה את ה', כל שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה."** אחר כך מביא את הפסוק **"במצותיו חפץ מאד"** — חז"ל מפרשים: **"במצותיו ולא בשכר מצותיו"** — הרצון יהיה במצוות עצמן, לא בשכר.

פשט

המקורות מחז"ל מאשרים את יסוד הרמב"ם שצריך לעשות הכל מאהבה, לא בגלל שום סיבות חיצוניות.

חידושים

- **אנטיגנוס איש סוכו** — **"ביחוד"** והסכנה של פומבי: הרמב"ם מביא ש"גדולי החכמים... מצויים היו לנבזי תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד". נדון מה פירוש "ביחוד" — האם זה "ייחוד ה'" (תלמידים שעוסקים בייחוד ה'), או "ביחודות" (בפרטיות, לא בפומבי). **מסקנה:** "ביחוד" פירושו **ביחודות** — הם לא אמרו זאת בפומבי, כי זה דבר שלא אומרים לכולם.

- **מאמר אנטיגנוס איש סוכו:** "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הו כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל כלום." העבד שמשרת לא בגלל כסף — הוא משרת כי הוא יודע שכך צריך להיות, כי "זה בא כך, כי זה אמת." אפשר לפרש "מפני שטוב לעבדו" — "ראוי" היא עוד מילה ל"טוב". אבל אם אדם מתכוון "על מנת לקבל טובה" שהוא מקבל טובה לעצמו, הוא לא הבין באמת.

הלכה ד — לשמה ושלא לשמה

- **אהבה = עשיית האמת מפני שהוא אמת:** "אוהבי" אצל אברהם לא פירושו רק רגש של אהבה, אלא שכל מה שעשה — הכרת הבורא, חסד עם העולם — היה רק בגלל אהבת ה', לא בגלל שום סיבה אחרת.

- **אברהם מרצון, משה מצוות:** שיטת הרמב"ם שמה שאברהם אבינו עשה מרצונו, משה רבנו עשה למצוות. זה כלל שהרמב"ם מביא הרבה פעמים — משה עושה מצוות ממה שאברהם כבר השיג בעצמו.

- **"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"** — **כולל הכל:** הפסוק פירושו שאפילו כשעוסקים בענייני נפש (חיים) או ענייני מומן (פרנסה), יש לאהוב את ה'. זה כולל את כל היבטי החיים.

- **אהבת ה' ≠ עשיית מצוות מאהבה:** אהבת ה' עצמה פירושה לדעת את ה', לחשוב עליו כל הזמן. עשיית מצוות מאהבה היא תוצאה מכך — מצוות מביאות אותו לכך, הן "מעשים מניעים" לאהבה. אבל עצם האהבה היא דעת ה' התמידית.

- **סתירה מיניה וביה** — **"אין כל חכם זוכה לה":** קודם אמר הרמב"ם שעבודה מראה היא "לא מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים" — משמע שחכמים כבר במדרגת מאהבה. עכשיו הוא אומר "אין כל חכם זוכה לה" — משמע שאפילו חכמים לא כולם במדרגה! מצד שני הוא אומר שזו מצווה שה' מצווה על כל יהודי ("ואהבת את ה' אלקיך"). **תירוצים אפשריים:** (א) אולי בחכמים עצמם יש מדרגות — מדרגה מסוימת של מאהבה יש לכל החכמים, אבל ה"מעלה האמיתית" של עובד מאהבה היא עוד יותר גבוהה. (ב) אולי הוא מתכוון שחכמים מסוימים שהוא מדבר עליהם לא כולם היו במדרגה. הסתירה לא נפתרת לגמרי.

הלכה ב — וכיצד היא האהבה הראויה

דברי הרמב"ם

"שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה רבה עזה עד מאד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה תמיד, כאילו חולה אהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד, בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה. יתר מכן תהיה אהבת ה' בלב אוהביו, שוגה בה תמיד, כמו שציוונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה."

פשט

הרמב"ם מביא משל של חולת אהבה — כמו מי שחולה מאהבה לאישה ולא יכול להפסיק לחשוב עליה — כך צריך לחשוב על ה' כל הזמן, עוד יותר חזק. שלמה המלך הביע זאת בשיר השירים, שהוא משל על ענין זה.

חידושים

- **אהבה ראויה = תמידות המחשבה, לא רגשות:** רוב האנשים חושבים שאהבה ראויה פירושה רגש חזק — יוצאים, שרים, מרגישים משהו בדם. **הרמב"ם לא מתכוון לכך.** הרמב"ם כמעט לא מדבר על רגשות. הפעם היחידה שהרמב"ם מדבר על רגש היא בפרק ב' — "משתוקק לידע" — אבל גם שם הרגש מכוון לידיעה. **אהבה ראויה פירושה:** תמידות הדעת, תמידות הדביקות המחשבה — לחשוב על ה' כל הזמן, להרהר, להשתוקק לידיעה. הכל מתחיל ומסתיים אצל הרמב"ם בדעת ה'.

- **משל חולת אהבה** — **תמידות, לא עוצמה:** הוסבר שהמשל מביא את כמה חזק כוח האהבה. אבל הפשט הנכון הוא שהמשל מביא דווקא את **תמידות המחשבה** — שכמו מי שאוהב אישה חושב עליה כל הזמן, כך צריך לחשוב על ה'. לא ה"כוח" של הרגש, אלא העובדה שלא יכולים להפסיק מזה.

- **פירוש "שוגה בה תמיד":** הראב"ד מביא שני פירושים: (1) "שגיון לדוד" — הוא שר לה' כל הזמן; (2) "שוגג" — הוא שוכח את ענייניו שלו, הוא משתגע בענייניו שלו. **הפשט בשיעור:** "שוגה" אצל הרמב"ם פירושו

אהבת ה' נקשרת בלב רק כשחושבים עליו תמיד. אהבה באה רק לפי דעת — כמה שיודעים, כך אהבים.

חידושים

- נגד שיטת "שירה וריקוד": הרמב"ם יודע על שיטה שאפשר סתם לשיר ולרקוד ובכך לאהוב את ה'. הוא חולק בפירושו על כך — הוא פוסק שאהבה באה רק לפי דעת. כמה שמבינים, כך אהבים. מעט דעת — מעט אהבה; הרבה דעת — הרבה אהבה.

הלכה ו (המשך) — לפיכך, חזרה למדע

דברי הרמב"ם

"לפיכך צריך אדם לייחד עצמו להבין ולהשכיל בהכמות ותבונות המודיעים לו את קונו, כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג, כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה."

פשט

לכן צריך אדם להתייחד כדי להבין חכמות שמודיעות לו את ה', כפי כוחו, כמו שהרמב"ם כבר הסביר בהלכות יסודי התורה.

חידושים

- המעגל נסגר: הרמב"ם מסיים את ספר המדע במדע — עבודה לשמה חייבת להיות על פי אהבה, אהבה חייבת להיות על פי דעה, ולכן יש מצווה של "ואהבת את ה' אלקיך." "בכל לבבך" פירושו שצריך להתייחד זמן לדעת את ה' כפי כוחו.

- "כפי כח" עונה על טענה: אדם יכול לומר "אני ממילא לא מבין את ה', האם אני פטור." התשובה: אדם לא יכול להשיג את ה' כפי שהוא (כמו שהרמב"ם אמר ביסודי התורה שכל זמן שאדם מורכב מגוף ונפש הוא לא יכול להשיג לגמרי), אבל "כפי כח שיש באדם" הוא יכול להשיג, ואת הכוח הזה הוא חייב לנצל.

- "לייחד עצמו" פירושו ללמוד ביהירות: הוסבר ש"לייחד עצמו" פירושו לא רק להתייחד זמן, אלא גם — כמו שהרמב"ם אמר קודם שלומדים מחכם ביהודי — כך צריך אדם להתבודד בעצמו ולהבין את החכמה שמודיעה את ה'. הוא צריך להגיע למדרגה שהוא יכול בעצמו ללמוד בידעת ה'.

- ספרי בספר המצוות: הספרי אומר "למד כדי שתדע" — הרמב"ם מביא זאת בספר המצוות. זה פירושו שמצוות האהבה היא ממש ללמוד — דרך למידה באים לדעת, דרך ידיעה באים לאהוב.

- [דיגרסיה — יישום מעשי:] למעשה כל יהודי צריך לעשות שיעור בחכמה שמביאה לידיעת ה' — בין אם זה רמב"ם, חסידות, או חכמות אחרות שמודיעות את ה'.

סיום ספר המדע — חתימת הרמב"ם

דברי הרמב"ם

"נגמר ספר ראשון מיסודי התורה בעזר ש-די. ומנין פרקים של ספר זה ארבעים וששה פרקים: הלכות יסודי התורה — עשרה פרקים, הלכות דעות — שבעה פרקים, הלכות תלמוד תורה — שבעה פרקים, הלכות עבודה זרה — שנים עשר פרקים, הלכות תשובה — עשרה פרקים."

פשט

הרמב"ם חותם את הספר הראשון של משנה תורה — ספר המדע — בברכה "ברוך רחמנא דסייען", והוא מונה את כל החלקים: 46 פרקים ב-5 הלכות.

חידושים

- המושג "מדע" — ידיעת ה': השם "ספר המדע" פירושו שה"מדע" (מדע/ידיעה) העיקרי לאדם הוא להבין את ה'. זהו היסוד של הכל.

- הקשר בין ספר המדע לספר אהבה: ספר המדע הוא היסוד — להבין את ה', וספר אהבה (הספר השני) הוא ההמשך — שפעם יש מדע (ידיעה),

דברי הרמב"ם

"כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר, או כדי שלא תגיע עליו פורענות, הרי זה עוסק בה שלא לשמה." ו"כל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר, אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה, הרי זה עוסק בה לשמה."

פשט

שלא לשמה הוא כשלומדים בגלל שכר או בריחה מעונש. לשמה הוא כשלומדים מפני אהבת אדון כל הארץ.

חידושים

- לשמה פירושו השגת ה': "מפני אהבת אדון כל הארץ" לא פירושו סתם הוא אוהב לעשות מצוות של ה'. הרמב"ם הולך לפי חכמה והשגות — הוא עוסק בתורה כי הוא רוצה להבין את אדון כל הארץ. דרך תורה מבינים אותו. העובד רואה שיש "רב" (אדון), וממילא הוא יעסוק בתורה לשמה כדי להשיג את אדון כל הארץ.

הלכה ה — שלא לשמה בא לשמה, תהליך החינוך

דברי הרמב"ם

הרמב"ם מביא את הכלל מחז"ל: "לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה." והוא מסביר: "לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויחכמו חכמה יתירה, מגילין להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה."

פשט

מתחילים עם שלא לשמה כי רוב האנשים לא יכולים להתחיל מיד עם לשמה. מחנכים בהדרגה, עד שמגיעים ללשמה.

חידושים

- מדוע שלא לשמה חייבת להתקיים: לשמה מאהבה אינה דבר קטן — רוב האנשים צריכים להתחיל עם שלא לשמה. אם הם בכלל לא יתחילו ללמוד, לעולם לא יקבלו חכמה. אי אפשר לאהוב חכמה לפני שטועמים אותה — זו סתירה. "צריך לטעום משהו לפני שאוהבים אותו." לכן חייבת להיות שלא לשמה, כי לשמה לא תתחיל מעצמה.

- משל הרמב"ם בפירוש המשניות סנהדרין: אומרים לילד "למד תורה כדי שתקבל ממתק." הילד חושב שהמתק טוב יותר מתורה. אבל כשהוא מתחיל ללמוד, הוא מתחיל להרגיש טעם בתורה, מתחיל ליהנות מהתורה, וממילא מגיע ללשמה — הוא רואה שתורה היא התענוג היחיד.

- **"בנחת"

"בנחת" והסכנה: ה"נחת" נחוצה כי אנשים לא מבינים שכר רוחני, ודברים שאנשים לא רגילים אליהם רחוקים מהדעת. גם אפשר להיכשל — אפשר לחשוב שאם כך אין שכר בכלל. הרמב"ם מביא (בפירוש המשניות) מאבות דרבי נתן ש"חכמים הזהרו בדבריכם" נאמר על מה שאנטיגנוס איש סוכו אמר, ותלמידיו (צדוק ובייתוס) הבינו בטעות שאין שכר בכלל.

הלכה ו — אהבת ה' דרך דעת

דברי הרמב"ם

"דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שיהגה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך."

"אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעוהו, ועל פי הדעת תהיה האהבה — אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה."

פשט

- [דיגרסיה — מסר מעשי:] אף שאדם יכול לחשוב "אני יכול בעצמי ללמוד בידיעת ה' דרך התבודדות והבנת חכמה", אבל הקבלה היא שכל יהודי צריך לעשות שיעור ברמב"ם, שיעור בחסידות, או חכמה אחרת שמביאה לידיעת ה'. דרך זה באים לאהבה ולעבודה.

אפשר להגיע לאהבה, שפירושה לחשוב על ה' תמיד, לא יכולים להפסיק. זהו "שוגה בה תמיד" — האדם חושב על ה' כמה פעמים ביום דרך למידה, תפילה, ברכות, וכל העבודות שבספר אהבה.

תמלול מלא

הלכות תשובה פרק י': עבודת השם מאהבה

מבוא — פרק י' בהקשר של הלכות תשובה וספר המדע

דובר 1:

רבתי, אנו לומדים הלכות תשובה פרק י', הפרק האחרון, הפרק התחתון בהלכות תשובה, וגם בכל ספר המדע. וצריך לחשוב איך זה נכנס. הנושא של הפרק הוא עבודת השם מאהבה או לשמה, שהרמב"ם הולך להסביר מה זה אומר.

קשר 1: שכר ועונש (פרקים ז'–ט')

לכאורה זה בוודאי מקושר עם שלושת הפרקים האחרונים של הלכות תשובה, כי הוא הסביר... הוא מתחיל מיד כך. הוא עכשיו הסביר כל כך יפה איזה שכר נפלא יש, אדם יחשוב שכל התכלית היא שכר, ותמיד כשהוא עושה עבודת השם, תורה ומצוות, הוא יחשוב רק על שכר.

דובר 2:

כן, אוקיי, אוקיי. אני מתכוון שזה צריך להבין קצת יותר טוב. אבל על כל פנים, למה? כי שכרו איתו, המטרה שאדם צריך להיות לא לעשות בגלל המטרה. צריך להבין מה הוא מתכוון לומר.

דובר 1:

אבל מה שהוא מתכוון לומר הוא שאי אפשר כשעוסקים בתורה לחשוב רק על השכר. צריך לעסוק בתורה עם מלא מלא פוקוס. לכאורה זה... בואו נחשוב, צריך לחשוב בפנים.

אבל בטוח שיש לזה קשר כמו שאתה אומר, שהסבירו לו מהי הטובה, מה שמגיעים, צריך להסביר איך חושבים על הטובה, איך לומדים את הטובה.

אני מתכוון שהדרך האחרת להבין באמת היא שהעבודה הנכונה מאהבה היא של מי שמבין באמת איך זה עובד, הייתי אומר אולי. לא משהו שחושב, כמו שדיברנו קודם, לא משהו שחושב שהקב"ה עשה עסקה עם בני אדם, אתה עובד ואני אתן לך שכר. לא, העבודה עצמה היא האמת, וממילא מקבלים שכר. אני מתכוון שכך נראה בפנים.

מה שהוא הולך לומר הוא כך, כשאדם לומד כל הזמן, אבל הוא לומד רק חצי דרך כי זה רק הכנה לאיזה שכר גדול, הוא אף פעם לא קונה חכמה. אז התורה בעולם הזה היא מאותו סוג של ענין, זה אותו סוג של ענין של חכמה. טוב מאוד.

קשר 2: מדרגות של הבנה — שלא לשמה ולשמה

אז אבל זה דבר אחד, זה בוודאי הקשר האחד. דבר נוסף הוא, דיברנו קודם, הסבירו שיש את ההבנה האמיתית שהחכמים והנביאים יש להם, למשל לגבי ימות המשיח וכו', אולי לא כל אחד יש לו אותה. ונראה בפרק, בסוף הפרק יותר, שזה אמת שהעבודה מאהבה, באמת, מדברים כן, זה הרמב"ם, כל מה שהרמב"ם הסביר קודם לגבי השכר, שהתורה מבטיחה שכר, זה לא אומר שזו המטרה.

יכול להיות שזה לא מה שאומרים לכל אחד. יכול להיות לאנשים פשוטים, לילדים קטנים, אומרים כן, למוד, תבין את הפשט הפשוט בחומש גם, כן, בחומש כתוב גם, כן, למוד תורה, עשה מצוות, כדי שתקבל כסף, שתקבל שלום, וכו' וכו'. יכול להיות שהרמב"ם רוצה כאן לענות עוד תירוץ בעצם על אותה קושיא, שאמת באמת, זה שלא לשמה, אבל זה אומרים לאנשים כל עוד הם לא מבינים עדיין. יכול להיות שזה עוד קשר.

קשר 3: סיום על כל הלכות תשובה — עשרת ימי תשובה

ודבר שלישי שחשוב לתפוס הוא, ואני מתכוון שבמובן הזה זה סיום לא רק על כל הלכות תשובה ועל הענין הספציפי של שכר ועונש, אה, עוד שני דברים אני צריך לומר סליחה.

קודם כל זה סיום על כל הלכות תשובה, לא רק על הנושא של שכר ועונש, כי תשובה אומרת שאנחנו מגיעים לעולם הבא, כמו שאמרנו, ותשובה אומרת גם לעלות בכל המדרגות שיש כאן, אדם, מרשע עד צדיק גמור, ואחר כך אתה צריך לדעת שיש לך עוד מדרגה שהיא לשמה.

יכול להיות שתשובה עושים כבר מגיעים לא לחשוב תמיד על פי רמז, הלכות תשובה יש עשרה פרקים כנגד עשרת ימי תשובה, ויום כיפור מגיעים למדרגה של לשמה, עובד מאהבה.

קשר 4: סיום על ספר המדע — מדע ואהבה

דבר רביעי הוא, שזה סיום על כל ספר המדע, כי הרמב"ם הולך להוציא כאן שאם רוצים להשיג אהבה, צריך לראות אהבה לפי הדעת, לפי האהבה, כך הלשון של הרמב"ם בסוף הפרק, שאהבה קשורה למה שאני יודע. התוצאה של אהבה היא עצמה הידיעה.

אז במובן הזה, והרמב"ם הולך לומר בפירוש שהביצוע של הלכות אהבת ה' הוא בעצם שצריך ללמוד מדע, כי דרך זה קונים את מידת האהבה, והוא מצביע חזרה ליסודי התורה. אז במובן הזה זה בעצם סיום על כל ספר אהבה, לא רק סיום, זה מביא אותנו חזרה למה צריך ללמוד מדע, למה צריך ללמוד יסודי התורה, כל הדברים היסודיים שהרמב"ם למד כאן, וזה גם הקדמה לספר אהבה, שנקרא ממש ספר אהבה, נראה שם מה זה אומר בדיוק.

דובר 2:

אה, זה מקשר מדע עם אהבה. יש את כל הידיעות שיש עד עכשיו, וצריך אבל ללכת להתקדם לאהבה. נראה בתחילת אהבה איך הוא מפרש אהבה.

הלכה א — אל יאמר אדם: עבודה מיראה אינה המעלה של נביאים וחכמים

דובר 1:

אומר הרמב"ם, אל יאמר אדם, כן? אומר הרמב"ם, למדנו עכשיו על הדבר הנפלא של שכר, ששכר הוא דבר נפלא, וזה העיקר, לא יאמר אדם הריני עושה מצוות התורה, כדי שאקבל הברכות הכתובות בתורה...

פשט: ברכות הכתובות בתורה

הברכות הוא מתכוון לאלה שהוא אמר קודם שהן לא מתכוונות, בכל מקרה, שזה פשוט. הברכות הפשוטות הכתובות בתורה שהן חלק מההכנה לעולם הבא, או אפילו כדי שאזכה לחיי העולם הבא. או שיאמרו להיפך, "ואם לא אשמע ואעבור על עבירות שזכרתם אהיה ניצל מן הקללות הכתובות בתורה, כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא."

דיון: מה זה אומר "כדי לחיי העולם הבא"?

דובר 2:

אומר הרמב"ם, "ואין ראוי לעבוד את השם על דרך זה." אני מתכוון, צריך להבין את לחיי העולם הבא, כי אני מתכוון שהוא חושב מנקודת המבט של אדם שחושב שאפשר אפילו לומר "כדי לכל הברכות הכתובות בתורה." סתם, סתם, אותו אדם לא מבין באמת מה זה אומר עולם הבא.

הייתי אולי אומר שהאדם צריך לתת את מלא מאה אחוז פוקוס על החכמה כי הוא עושה את החכמה. מה זה אומר? שהחכמה שהוא קונה עכשיו, שיקנה אותה כי עכשיו זה מאוד חשוב. מה זה אומר עולם הבא? גם החכמה אמת?

אומר הוא, **וסוף הטובה לבוא בכלל**, בכלל של אמת מגיע גם שעם זה זה יביא טובה, זה יביא חיי עולם הבא, זה יביא כל טוב. אבל זה לא יכול להיות הפוקוס העיקרי.

חידוש: מחלוקת רמב"ם עם מקובלים – אמת למעלה מטוב או טוב למעלה מאמת

אני רוצה לומר לך הערה עמוקה שאף אחד לא יבין, אפילו אני לא, אבל יש מחלוקת בין הרמב"ם והמקובלים. והמקובלים היו אומרים שצריך לכתוב עושה הטוב מפני שהוא טוב וסוף האמת לבוא. הרמב"ם אומר עושה האמת מפני שהוא... אמת וסוף הטובה לבוא.

יש מחלוקת עמוקה אם טובה היא למעלה מאמת או אמת היא למעלה מטוב. הרמב"ם, אמת אומר חכמה. הרמב"ם החזיק בשיטה שחכמה היא הדבר האמיתי. בעל התניא אומר שהטובה היא בכלל החכמה, אבל אחרים אמרו שאמת היא בכלל הטוב.

אוקיי, זה עושה הרבה הבדלים. זה לא רק משחק של מילים אם קוראים לזה השם אמת או קוראים לזה טוב. לא, לא, זה הבדל אמיתי. טוב אומר דבר שהוא טוב, שהוא נחשק, ואמת אומר דבר שהוא אמת, אפילו אם הוא לא נחשק. לא, זה ברור שזה גם. כל אחד מודה שזה הולך ביחד. השאלה היא רק מה קודם למה.

אבל אני אומר את זה רק כרמז, כי הרושם מהמילה אמת יכול להפריע לאנשים. אם מישוהו לא מרגיש בדרך הנכונה, שיאמרו "עושה הטוב מפני שהוא טוב". זה אותו דבר באיוב.

הלכה א (המשך) – ומעלה זו... אין כל חכם זוכה לה

פשט: המעלה של עובד מאהבה היא מאוד גבוהה

דובר 1:

על כל פנים, אומר הרמב"ם, עכשיו, זה מה שראוי. הרמב"ם הולך באותו מבנה של כל הזמן שלו. קודם הוא אומר לך את האמת. האמת היא שלא לעשות מיראה אלא מאהבה, כמעט לאנשים קטנים. אבל, אומר הרמב"ם, זה לא כל כך פשוט. זה לא כל כך פשוט.

ומעלה זו, אומר הרמב"ם הלאה, **ומעלה זו**, המעלה של לעשות את האמת מפני שהוא אמת, מאהבה, ולא בגלל שום סיבה אחרת, **היא מעלה גדולה עד מאוד**, זו מדרגה גדולה, זו מעלה גדולה, **ואין כל חכם זוכה לה**, אפילו חכם, לא כל חכם זוכה לזה.

סתירה מינייה וביה: נביאים וחכמים לעומת אין כל חכם זוכה לה

קודם הוא אמר נביאים ולא חכמים, כאן הוא אומר אפילו בחכמים לא כולם. יש מדרגות, אני חושב. אולי הוא מתכוון לרמז שחכם מהחכמים, חכמים מסוימים שהוא מדבר עליהם במילים, לא כולם היו במדרגה.

דובר 2:

לא, הוא אומר דבר נורא, צריך באמת להבין. זו סתירה. קודם הוא אמר דבר נורא, עכשיו הוא אומר אפילו חכם. אולי בו עצמו יש מדרגות. אולי זה הסוד. המעלה האמיתית באמת של עובד מאהבה, זה כבר אפילו חכם לא זוכה. יכול להיות מעניין. זה נראה כמו סתירה מינייה וביה.

דובר 1:

אני לא מאמין שהמפרש יתעסק בסתירה. אתה יכול להיות בטוח לגמרי שהוא לא יעשה זאת. זו לא הכוונה של סתירות שנהיה מהן. צריך לראות. אולי כן. הוא אומר כאן משהו, למשל... לא, לא, לא, הוא לא אומר.

אני אומר לך, זו באמת סתירה. הרמב"ם מתכוון למשהו עמוק יותר. משהו הוא מתכוון לומר עם זה "אין כל חכם זוכה לה". אני לא חכם, שאזכה שתבין. לא, גם אנחנו להבין... שתבין איתנו שיש כאן איזה מקום להשתפר. גם אנחנו מחשיבים את עצמנו חכמים, וגם אנחנו מחשיבים את עצמנו שעדיין לא לגמרי על המדרגות. ולהבין שכל מה שנעשה היה רק עם הפוכות.

פשט: מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אהבי

כן, אבל זו חכמה כשהיא כבר חכמה מופשטת בלי גוף ו... זו חכמה עוד יותר טובה. אבל כשאדם... אני מבין את הקושי שלי.

דובר 1:

כן, אבל הוא צריך ליהנות מהחכמה עכשיו במלואה. זה מה שאני אומר, בדיוק כמו שזה נכון. משהו צריך... אוקיי.

דובר 2:

אני מתכוון שפשוט שחיי העולם הבא אומר מה שהמון עם מתכוון הוא חיי העולם הבא. אולי תכלית המעשה, לא הנמשל של המשל. אבל אתה אומר גם שמשוהו נפש בהמית אמיתית, אבל אולי מאוחר יותר נראה יותר טוב.

פשט: עובד מיראה אינה המעלה של נביאים וחכמים

דובר 1:

אומר הוא, **"ואין ראוי לעבוד את השם על דרך זה"**. זה לא ראוי, זה לא מתאים. **"שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה"**. הוא עובד את הקב"ה מיראה, כי הוא מפחד מהקלות.

המילה יראה ואהבה לא אומרת דווקא פחד מול אהבה, אלא זה אומר לענק. כי ברכות גם, שזה רק אמצעי. **"ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים"**. והמעלה אינה המעלה של נביאים ולא המעלה של חכמים.

"ואין עובד את השם על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים". מי שאינו נביא או חכם? עמי הארץ, נשים וקטנים. **"שמחנכין אותם לעבוד מיראה"**. אותם מחנכים באמת לעבוד מיראה, אבל התכלית אינה שישארו בזה, אלא **"עד שתרכבה דעתך"** – עד שדעתם תתרכבה, **"ויעבדו מאהבה"**. שיעבדו את הקב"ה מאהבה.

הלכה א (המשך) – עובד מאהבה: עושה האמת מפני שהוא אמת

פשט: עובד מאהבה

והוא מסביר, עובד מאהבה, מי שעובד את הקב"ה באהבה, **עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה**, הוא הולך בדרכי החכמה, **לא מפני דבר בעולם**, לא בגלל שום דבר, **לא מפני יראת הרעה**, לא בגלל הפחד מרע, **ולא כדי לירש הטובה**, לא כדי לרשת טוב, **אלא עושה האמת מפני שהוא אמת**, הוא עושה זאת בטוהרה, הוא עושה את האמת כי זה אמת. הוא עושה, הוא רוצה להבין והוא רוצה לעשות את האמת כי זה אמת.

חידוש: אמת היא אמת מצד עצמה – הכרח לוגי

לכאורה זה אומר פשוט, כי למה האמת היא אמת? בואו נבין. למה האמת היא אמת? מישוהו אומר שהאמת היא אמת כדי שנקבל שכר, זה לא הגיוני. האמת אינה אמת כדי שנקבל שכר, האמת היא אמת כי היא אמת. אולי זה עצמו הוא השכר, אבל את זה צריך עוד להבין.

זה מחשבה קטנה, כזה חלק של תורה, דבר כזה, חכמה, כן? זו טיפשות, לא צריך להיות נביא, לא צריך להיות חכם כדי להבין את זה, זה דבר פשוט. אבל הרמב"ם אומר שאמת היא טובה כי היא אמת.

חידוש: עכשיו כבר אמת – לא רק עולם הבא

ולא כמו שנאמר שעולם הבא, שאדם חי והוא חושב, עכשיו זו רק הכנה לעולם הבא, בעולם הבא אבין שאז תהיה חכמה. לא, האדם צריך לדעת שעכשיו כבר גם אמת, זו כבר חכמה עכשיו. אבל מדברים יותר על הסיבות, המוטיבציה, הסיבות. והסיבות צריכות להיות שהסיבות מחויבות מצד עצמן. אם מדברים על האמת, הטוב הוא טוב מצד עצמו. אם מישוהו לא מדבר על האמת, הטוב הוא באמת בעיה.

דובר 2:

לפעמים אפילו בתורה יש חלקי התורה שהם רק הכנות לאמת, כדי שלא ייכשלו באיזה חטא. מדברים כאן כנראה על החלק של התורה שהוא אמת מפני שהוא אמת. אבל גם, הוא עושה זאת כדי שיגיע לאמת.

פשט: וסוף הטובה לבוא בכלל

דובר 1:

אהבת השם ≠ לעשות מצוות מאהבה

דובר 1:

אה, **ובזמן שיהיה אהבת השם ראויה**, הוא יאהב את הקב"ה כי הקב"ה הוא האמת ומהותו אמת. מיד נראה מהי האהבה הראויה. **אז יעלה על דעתו לעשות כל המצוות מאהבה**, הוא יעשה את כל המצוות מאהבה. לא רק עצם אהבת השם היא אהבתו. טוב מאוד.

אז אהבת השם אינה אותו דבר כמו לעשות מצוות מאהבה. אהבת השם פירושה לדעת את הקב"ה, נראה. לדעת את הקב"ה, לחשוב עליו כל הזמן. וממילא הוא עושה מצוות בגלל זה, כי המצוות מביאות אותו לכך, והן מעשים הנובעים מזה, וכולי וכולי וכולי.

הלכה ד – וכיצד היא האהבה הראויה

המשל של חולת אהבה

דובר 1:

אומר הרמב"ם, **וכיצד היא האהבה הראויה?** מהי האהבה הראויה? אומר הרמב"ם, הכוונה היא, כאן הרמב"ם הולך להביא משל פשוט מאוד. זה מעניין מאוד, כי אהבה שאנו מכירים אינה ידיעת החכמה, זה סוג אחר של אהבה, זו אהבה גשמית. הרמב"ם הולך להביא אהבה גשמית כמשל.

הקדמה: אהבה ראויה = תמידות המחשבה, לא רגשות

דובר 1:

אני רוצה רק לומר הקדמה, כי אתם יכולים לחלוק על הפשט שלי אחר כך, אבל אני רוצה לומר הקדמה, כי דיברתי על זה בשיעור כאן, אנשים אמרו שהרמב"ם עומד אחרת ממה שאני אומר בפשט. אני רוצה לומר מה הרמב"ם מחפש כאן.

מה שהרמב"ם מחפש כאן הוא כך: מה פירוש אהבה ראויה? זה חשוב מאוד, כי רוב האנשים חושבים, הרמב"ם עצמו מדבר על זה במורה בסוף הספר, רוב האנשים חושבים שאהבה ראויה פירושה שיש לו איזה רגש חזק מאוד, הוא יוצא מעצמו, הוא שר פעמיים "אשירה", והוא מרגיש משהו ודמו מתהפך.

הרמב"ם אומר שאין לזה שום קשר לכלום. צריך לזכור, הכל מתחיל ומסתיים אצל הרמב"ם בדעת השם, לדעת את הקב"ה, לדעת את כל הבריאות של הקב"ה, וכולי וכולי. אז אהבה ראויה לא פירושה שיש לו הרבה רגשות. רגשות אולי דבר יפה, אולי לא, הרמב"ם כמעט אף פעם לא מדבר על רגשות.

אני רק רוצה להדגיש, הרמב"ם מדבר על רגשות? רק כשהוא אומר בפרק ב', הוא משתוקק לדעת, אבל תמיד הרגש הוא כלפי ידיעה. או שהוא יודע או שהוא לא יודע, אבל לא הרגש. הרגש הרמב"ם בכלל לא מכניס למשוואה, הרמב"ם לא מדבר על זה.

מה פירוש "שוגה בה תמיד"

דובר 1:

אם כן, שואל הרמב"ם, מה אתה מתכוון כשאני אומר שאברהם אבינו היה אוהב השם? בסדר, אני יודע שאתה מתכוון שהוא עשה הכל מאהבה, אבל אני אומר שהוא עשה הכל מאהבה צריך להיות לו אהבת השם. מה פירוש אהבת השם?

אומר הרמב"ם, אני אגיד לך מה הוא מתכוון, ואני אסביר לך את המשל משיר השירים. מה שהוא מתכוון הוא, שהוא חושב על זה כל הזמן. הוא חושב כל הזמן על זה. ממילא הוא מבין יותר טוב, ממילא הוא יודע מזה.

כשהוא מביא משל, המשל שהוא אומר של חולת אהבה של אישה, הוא לא מתכוון להביא את המשל כמה האדם משוגע. הוא מתכוון להוציא שהמשל מביא את תמידות הדעת, תמידות הדבקות המחשבה.

דובר 2:

או שהוא מביא כמה חזק כוח האהבה. כוח האהבה שיהיה לאדם לזה.

דובר 1:

יש את "והיא שעמדה לאבותינו ולנו". ה"אבותינו" הוא כן על החכמה שהם זכו לזה. זה ה"אבותינו", "שקרא הקדוש ברוך הוא אוהבי". מה קורא הקב"ה "אוהבי"? שכל מה שהם עשו היה רק עם הפוכות.

הלכה ג (המשך) – אברהם אבינו כדוגמה של עובד מאהבה

דובר 1:

אולי יש בזה עצמו מדרגות, אולי זה הסוד. זה מדבר באמת על המעלה של עובד מאהבה, זה כבר אפילו חכם לא זוכה.

דובר 2:

אוקיי, זה מעניין. זה נראה כמו סתירה מינייה וביה.

דובר 1:

אוקיי, אני לא מאמין שהמפרש יכנס לסתירה. אני יכול להיות בטוח לגמרי שהוא לא יעשה זאת. זו לא הכוונה של סתירות שאפשר להיות מהן. צריך לראות, אולי כן.

דובר 2:

הוא אומר כאן משהו? למשל?

דובר 1:

לא, לא, לא, אוקיי, הוא לא אומר. אני אומר לך, אני רואה שיש לו סתירות. אבל הוא מתכוון למשהו עמוק יותר. משהו הוא מתכוון לומר עם זה "אין כל חכם זוכה לזה". נראה שאני לא החכם שזוכה להבין את זה.

דובר 2:

לא, גם אנחנו להבין. אנחנו מבינים שיש כאן איזה מקום להשתפר. גם אנחנו מחשיבים את עצמנו חכמים, וגם אנחנו מחשיבים את עצמנו שעדיין לא לגמרי על האהבה. זה מובן לנו מה שהוא אומר כאן.

אברהם אבינו – "אוהבי"

דובר 1:

אומר הרמב"ם, **"והיא מעלת אברהם אבינו"**. אברהם אבינו הוא כן החכם שזכה לזה. זו המעלה של אברהם אבינו, **שקראו הקדוש ברוך הוא "אוהבי"**. למה קורא לו הקב"ה "אוהבי"? שכל מה שהוא עשה היה רק מאהבה, **"לפי שלא עבד אלא מאהבה"**.

הוא לא עבד את הקב"ה כי הוא אוהב את הקב"ה. "ואהבת ה'" לא אומר אהבה. אהבה אומרת שהוא עושה כל מה שהוא עושה רק מאהבה, לא מיראה, לא משום דבר בעולם. אברהם אבינו היה אוהב. מה זה אומר אוהב? אברהם אבינו היה אוהב אומר שגם אתה... רגוע. מעלה גדולה. דבר נפלא.

אברהם אבינו היה הכרת הבורא, והוא הבין את הטעות שכולם עשו, והוא עשה חסד עם כל העולם, אבל הוא לא עשה זאת בגלל שום דבר, אלא בגלל אהבת ה'.

אהבה = לעשות את האמת מפני שהוא אמת

דובר 1:

"והיא", אה, זו האהבה. אתה תאמר לי שזו אהבה, אבל אומר הרמב"ם, זו אהבה. אהבה היא לעשות את האמת מפני שהוא אמת. **"והיא המעלה שציוונו הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבנו"**. המעלה של אברהם אבינו דורש הקב"ה מכל יהודי. כל יהודי צריך להיות קצת אברהם אבינו.

תרגום לעברית

שנאמר, **"ואהבת את ה' אלקיך"**, שתאהב את הקב"ה, **"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"**. שתהיה אוהב ה', כלומר שתעשה תורה ומצוות וחכמה משום אהבת האמת מפני שהוא אמת.

וזה לכאורה הפירוש של "בכל לבבך", כי זה הסיבה לכל. ממילא, יש כאן את כל הפירושים של כל המילים, אבל לכאורה אתה רואה שזה כולל הכל. זו תכלית הכל. זה מתאים מאוד, כי הרמב"ם אומר הרבה פעמים, שמה שאברהם אבינו עשה מרצונו, משה רבינו עשה מצוות. זה כל העניין, משה עושה מצוות.

כן, עסוק, הקב"ה נתן לך אותם, הם באים מהקב"ה, הקב"ה נתן לך אותם.

דובר 1:

אבל אמרנו עיקרון שלם באחד השיעורים שדיברנו על זה, שהרמב"ם לא היה אומר כך, כי הרמב"ם אמר שזו הכנה מאוד, זה טוב מאוד, זו עבודה מאהבה. אבל אהבה אמיתית היא כבר מחשבה על הקב"ה.

הרמב"ם היה אומר, הגילוי של זה הוא סתם גשמיות טובה. אדם שלומד עניינים עמוקים והוא מתייחד עם הקב"ה, נעשית בו תשוקה, הוא רוצה לדעת איך מבינים את זה. זו סיטואציה של "שוגה בה תמיד".

שיר השירים כמשל

דובר 1:

אומר הרמב"ם, "והוא ששלמה אמר דרך משל 'כי חולת אהבה אני'". שלמה המלך היה למעשה המושל. שלמה כבר חשב שיש דבר כזה כמו חולת אהבה. יש דבר כזה כמו להיות חולה מאהבה. הוא קרא לעצמו חולת אהבה. הוא לא היה חולת אהבה. אומר, זה פירוש חולת אהבה לקב"ה. אבל לא, לא, הרמב"ם לא אומר שזו חולת אהבה לקב"ה. לקב"ה זו לא מחלה, לקב"ה זה נכון. כן, בוודאי, בוודאי, אבל הוא לא יטופל.

דובר 2:

אני אומר, שלמה אמר דרך משל, הוא לא אומר על הקב"ה.

דובר 1:

בסדר, הוא אומר, הוא מדבר על המשל של איש ואישה שם. אבל כל שיר השירים הוא משל לאהבת ה'. שיר השירים מדבר על אהבת איש ואישה, זה משל לכך שחושב כל הזמן על הקב"ה. כל שיר השירים מביא איך חושב כל הזמן עליה או היא חושבת עליו, איך שזה לא יהיה. זה מה שהרמב"ם מתכוון.

והוא רק מפרש פסוק אחד "חולת אהבה", אבל יש מקום לפרש את הכל על זה. לא, הוא אומר, הוא מביא את חולת אהבה להראות שהדוגמה שלו שהוא אמר, המשל שלו, הוא המשל של שלמה המלך.

סדר הרמב"ם: תחילה סברא, אחר כך ראייה

דובר 1:

הרמב"ם עושה סדר. תחילה הרמב"ם מסביר את דרכו, תחילה הוא מסביר מה הוא אומר, אחר כך אומר שכך עומד בפסוק. לא, הרמב"ם לא אומר "כתוב בפסוק ולכן אפשר לומר כך". הרמב"ם אומר "אני אומר", והוא שאמר, אני מנסה לעקוב, אני רוצה לעקוב. אחר כך אומר, אה, זה לא, זה כתוב בפסוק.

הרמב"ם אומר, "אמרו חכמים הראשונים". אני רק רוצה לחשוב. משהו עוד היה לי לומר על חולת אהבה, אני לא יודע מה. בסדר.

המבנה של ספר המדע

דובר 1:

אה, עד כאן הרמב"ם לימד אותנו שצריך לעשות כך, וממילא צריך להיות לנו האהבה החזקה. מביא שזה לא רק כתוב, הוא כבר גם הביא, שצריך לא לעשות מאהבה, לא, הוא אמר. תחילה הוא אמר שזו מדרגה גדולה.

הייתי רוצה להבין כך, ספר המדע מתחיל בלדעת את הקב"ה. בלי ידיעה אין על מה לחשוב כל הזמן. שוגה בה תמיד, לחשוב כל הזמן על מה? מתחיל במה שהקב"ה הוא. כדי להבין את הקב"ה צריך להבין את כל הבריאה, וצריך להבין את החכמה כדי להבין את הקב"ה.

ואחר כך נכנס מכל מה שצריך להשתמש כדי להבין. רגע, אחר כך נכנס עוד תלמוד תורה, כי התורה היא גם חלק מהחכמה של הקב"ה.

מקורות מחז"ל לעבודה מאהבה

מסירים עבודה זרה עם דברים שיכולים למשוך, ותשובה כדי להחזיר לקב"ה אם שוכחים. כאן חוזרים לאהבה, זה כמו סוף מדע. אהבה, מהי ידיעת השם? הוא יגיד לך בסוף. בסדר, אבל עכשיו הוא עומד רק להביא מקורות מחכמים

זה אני אומר, זה יכול להיות, אבל אני לומד שמה שהוא לומד מהמשל של חולת אהבה הוא דווקא הנושא של לחשוב על זה כל הזמן. מה שנכון, מי שאוהב אישה מסוימת מאוד חזק, חושב עליה כל הזמן, אבל הוא לא מביא את הכוח של הרגש, אלא את התמידות, הוא חושב כל הזמן, תמידות המחשבה.

לשון הרמב"ם

דובר 1:

הוא אומר בקצרה, "ואהבת את ה' אהבה גדולה יתירה רבה עזה עד מאד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה תמיד". שהוא חושב עליה כל הזמן, קשה לו לחשוב על דברים אחרים. כל הזמן הוא חושב על הקב"ה.

אומר, "כאילו חולה אהבה", כמו האנשים שהם חולי אהבה. יש דבר כזה, אדם נעשה חולה אהבה, הוא נעשה אובססיבי, הוא נופל "in love" כמו שאנו קוראים לזה, הוא נופל באהבה לאישה מסוימת, "שאינו דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד, בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה", חושב כל הזמן, ראשו חוזר אליה.

אומר, אהבת ה' פירושה שכל הזמן עסוק בקב"ה, כל הזמן חושב ומהרהר ומשתוקק לידיעת הקב"ה. "יתר על כן תהיה אהבת ה' בלב אוהביו", אהבת ה' שאומרים פירושה שיהיה עוד יותר חזק מהאוהב שאוהב אישה והוא חושב עליה כל הזמן.

אהבת השם פירושה שכל הזמן עסוק בקב"ה, "שוגה בה תמיד". רק כל הזמן, "שוגה בה" פירושו שאי אפשר להתרחק מזה אפילו בשוגג. לא רק כשהוא בדעת וחושב על הקב"ה, אלא פשוט לא יכול לחשוב כשהוא רוצה שלא.

דיון: מה פירוש "שוגה"

דובר 1:

הראב"ד יש לו כאן חקירה מה פירוש "שוגה", הוא לא יודע מה הוא מתכוון. אבל אני חושב שהרמב"ם מתכוון לומר... כן, הראב"ד מביא שני פשטים מה פירוש "שוגה". אני חושב שהרמב"ם מתכוון פשוט, "שוגה" אצל הרמב"ם פירושו לחשוב כל הזמן. זה פועל מיוחד למחשבה שהיא כמו אובססיבית. אובססיבי נשמע לא נכון, אבל כאילו זה כל הזמן, מבין? מחשבה חוזרת ונשנית כל הזמן.

הראב"ד אומר שני פשטים אחרים, בסדר. כן, הראב"ד אומר שהוא לא יודע מה זה אומר. אם זה אומר "שגיון לדוד", הוא שר לקב"ה כל הזמן, או "שוגה" הוא חושב עליו. או שני, שכמו שהוא אומר "שוגה", לא, שהוא עושה שוגג בענייניו, הוא שוכח את הדברים שלו, הוא נעשה משוגע וכו'. זה כמו "עם עמך אליך אברח", זה כשהוא שוגג, כשהוא שוכח.

המשל עונה על שאלה מעשית

דובר 1:

המשל טוב מאוד, למה? כי אנשים מתנגדים, איך אפשר לחשוב? על מה זה נקרא בלשון חסידית, אני חושב שמדברים על שצריך לחשוב על הקב"ה אלמלא דמסתיינא, אומרים, אני עסוק עם אשתי וילדי, אני עסוק בעבודה שלי.

אומרים, כן כן, כשיש לך איזו תאוה גדולה לאישה כלשהי, יש לך פעם באמת זמן באמצע האוכל לחשוב עליה. כן, יתירה מזו תהא אהבת השם. זה דבר שהולך איתו כל הזמן, כי זה מה ש... יתירה מזו תהא אהבת השם, "ואהבת שוגה בה תמיד", כמו שמשא רבינו אמר לנו "בכל לבבך" - בכל הלב, "בכל נפשך ובכל מאדך".

פירושו, אפילו כשעסוק. אולי הוא מתכוון כשעסוק בענייני נפש ועסוק בענייני ממון, שתאהב את הקב"ה. כך היא המחשבה, כי הוא חושב שהוא מתכוון לפסוק הבא, "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך". אולי הוא מתכוון כשעסוק...

דיון: אהבה אמיתית מול גשמיות טובה

דובר 2:

לשמה ושלא לשמה

אומר הרמב"ם הלאה, "כל העוסק בתורה..." אה, זה מה שנקרא בלשון החכמים, "מאהבה", או לשון אחרת, "שלא יעסוק אדם לא לקבל פרס". הרמב"ם תרגם, הרמב"ם הביא את התרגום משנה ותרגם "פרס" ל"פרס", אף אחד לא יודע מה פירוש "פרס". אומר הרמב"ם, מילה אחרת שהוא נקרא, "לשמה".

אומר הרמב"ם, "כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר, או כדי שלא תגיע עליו פורענות, הרי זה עוסק בה שלא לשמה". הוא עושה תורה שלא לשמה, לא לתכלית התורה עצמה. "כל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר, אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה", מי שעוסק בתורה ומצוות לא בגלל יראה, לא בגלל שכר, אלא כי הוא אוהב את הקב"ה, אדון כל הארץ ציווה כך, "הרי זה עוסק בה לשמה".

חידוש: לשמה פירושו השגת השם

ומה יש לתורה עם אדון כל הארץ? כי דרך התורה מבינים אותו, נכון? לא סתם כי הוא אוהב לעשות מצוות של הקב"ה. זה אני רוצה להדגיש. כי הרמב"ם הולך בדיוק כך חכמה והשגות, נכון? הוא עוסק בתורה כי הוא אוהב מי שהוא אוהב אדון כל הארץ רוצה להבין אותו.

אומר הרמב"ם, אומר בפרק י', הוא חוזר לעבודה עם הרב. העובד רואה שיש רב. העובד רואה שיש רב, וממילא יעסוק בתורה לשמה כדי להשיג את אדון כל הארץ.

שלא לשמה בא לשמה — המהלך של חינוך

אבל החכמים אמרו דבר מעניין. לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה. פירושו, אם אדם חושב שלשמה זה הדבר החשוב ביותר, אבל האופציה האחרת היא בכלל לא ללמוד תורה? לא. תחילה למד תורה אפילו אתה עדיין לא זוכה למדרגה של לשמה. שמתוך שלא לשמה בא לשמה, כי משלא לשמה תגיע ללשמה. התכלית היא הלאה לשמה. טוב מאוד.

או המילים האחרות שהרמב"ם מוציא כאן הוא שהלשמה, זה חוזר למה שאמרת קודם, הלשמה מאהבה אינה דבר קטן. לא אני אומר כל יהודי לשמה, זו עבודה גדולה. ממילא, רוב האנשים צריכים באמת להתחיל בשלא לשמה, או הרבה אנשים יישארו שם.

לפיכך, כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, יודע מי הוא עם הארץ? מי שלמד את כל ספר הרמב"ם ועדיין לא למד את הפרק האחרון. כי עכשיו אנחנו לומדים, למדנו את כל הספר, ואנחנו בטוח כבר לא בכלל עם הארץ. הרמב"ם אומר שאנחנו הסוג. אי אפשר לראות שאנחנו עם הארץ.

** אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר **

מלמדים אותם רק לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויחכמו חכמה יתירה, עד שיהיו חכמים יותר ויבינו טוב יותר, אז מגלין להם רז זה מעט מעט, מלמדים אותם את הסוד הזה לאט לאט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, מרגילים אותם לענין הזה בנחת, עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה. עד שישגיגו את זה וידעו אותו ויעבדו אותו מאהבה. אולי הוא מתכוון "שישיגוהו" את העניין, אותו דבר בכל מקרה.

חידוש: מדוע "בנחת"

אבל הנחת לכאורה קשור לדבר שדיברנו עליו קודם, כי אנשים לא מבינים מה זה שכר רחוני, וכל הדברים שאנשים לא רגילים אליהם, הם רחוקים מן הדעת. וגם, אפשר להיכשל, אפשר לחשוב שאם כך אין שכר, כמו שצדוק וביתוס חשבו.

לכן כתוב בגמרא, והרמב"ם מביא את זה, לא בגמרא, באבות דרבי נתן, והרמב"ם מביא את זה שם בפירוש המשניות, שכתוב "חכמים הזהרו בדבריכם", וזה היה על מה שאנטיגנוס איש סוכו אמר "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס", והם חשבו שאין שכר. טוב מאוד.

כאן רואים עוד שצריך לומר את זה רק ביחוד או רק למי שראוי, כדי שלא יבוא לידי טעות.

זוה באמת אמת שצריך לעשות... שיש הבדל בין אהבה ויראה, וצריך לעשות מאהבה, וכו', כן?

אמרו חכמים הראשונים... חז"ל אמרו בספרי, "שמא תאמר הריני לומד תורה בשביל שאהיה עשיר", כדי שאקבל שכר ואהיה עשיר, אה, "בשביל שאקרא רבי", שיקראו לי רבי, "או בשביל שאקבל שכר בעולם הבא, תלמוד לומר לאהבה את ה', כל שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה". כל מה שאתם עושים תעשו מאהבה. במקום לחשוב עכשיו על הקב"ה מעכשיו, לא לחשוב על עולם הבא. כן.

ועוד אמרו חכמים, "במצותי חפץ מאד", אומרים חז"ל על זה, "במצותי", שהחפץ, הרצון, יהיה במצוות עצמן, "ולא בשכר מצותי". טוב מאוד.

אנטיגנוס איש סוכו — "ביחוד" והסכנה של פומבי

הולך הלאה, "ולפיכך היו גדולי החכמים..." יש את ראש הישיבה בינינו, הוא יסביר לנו מה הוא מתכוון חכמים של עובדי כוכבים. "יודעים ומשכילים, מצוים היו לנבונים תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד". זה משהו שהם הזהירו את התלמידים החשובים, התלמידים הגדולים.

דיון: מה פירוש "ביחוד"?

דובר 1:

"ביחוד", כמו דבר שאי אפשר לאומרו בפני כל אדם, כמו מעשה מרכבה, צדיקי הדורות?

דובר 2:

אה, כן, כנראה זה מה שהוא מתכוון. טוב מאוד. כי, כן.

דובר 1:

או אולי תלמידיהם שעסקו ביחוד השם?

דובר 2:

לא, לא, ביחוד הוא מתכוון כאן ביחידות, כך הוא מתכוון. הם לא עשו זאת ביחוד השם, הם עשו זאת ביחידות. הם לא אמרו זאת בפומבי. הרמב"ם, כי הרמב"ם רוצה להוציא את זה, שלא אומרים זאת בפומבי. זה רק ל... ל... פירוש צדיקי הדורות באמת לא שייכים שם. בגלל זה הם הלכו לומר בפומבי.

מאמר אנטיגנוס איש סוכו

דובר 2:

מה אמר אנטיגנוס איש סוכו? ספר לעולם, תחילה מה הם אמרו אחר כך נפרש.

דובר 1:

הם אמרו, "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס". כתוב באבות, אבל "על מנת לקבל טובה", שיקבלו טובות. "אלא הו כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל כלום". היו כמו אלה שרוצים לשמש, עבד שאוהב כל כך את רבו, "וראויה לשמשו".

דיון: להבין את העבד שמשמש לא בשביל כסף

דובר 2:

מה עושה עבד שלא מחפש את הכסף? אלא העבד יודע שכך צריך להיות, שהוא משמש את רבו כי הוא רוצה כך, כי זה בא כך, כי זה אמת. אפשר לומר "מפני שטוב לעבדו", זה ראוי עוד מילה לטוב. אם מישהו חושב ש"על מנת לקבל טובה", פירושו שהוא מקבל טובה, הוא לא הבין באמת. אבל זה מה שהוא לכאורה יתכוון.

דובר 1:

נו, "מפני שהעולם הבא הוא טוב", "מפני שהשגת השם הוא טוב".

דובר 2:

טוב מאוד.

ממילא הוא אומר שמאחר ואהבת ה', כאן הוא מחזיר את כל הדבר, במילים אחרות, אנחנו הגענו כאן למקום שנקרא עבודה לשמה. עבודה לשמה חייבת להיות על פי אהבה, אהבה חייבת להיות על פי דעה, ולכן יש מצווה של **"ואהבת את ה' אלקיך"**, וזה שכתוב **"בכל לבבך"** פירושו שצריך להקדיש זמן לדעת את הקב"ה **"כפי כחו"**.

חידוש: "כפי כח" עונה על טענה

בוודאי, אולי אתה צודק, שאדם לא יכול להשיג את הקב"ה כפי שהוא, אבל כפי כח שיש באדם הוא יכול להשיג, וממילא אינו פטור. אחד יכול לומר, אני ממילא לא מבין את הקב"ה, אז אני פטור. התשובה היא, הרי יש אולי כוח שיש לאדם להשיג ולהבין, ואת הכוח הזה הוא צריך לעשות. ומה צריך לעשות?

דיון: מה פירוש "לייחד עצמו"

דובר 1:

אני חושב ש"לייחד עצמו" פירושו להקדיש זמן, כן, הוא צריך להפריש.

דובר 2:

חשבתי שזה כמו שהוא אמר קודם שלומדים אצל חכם ביחיד, ואדם צריך ללמוד לעצמו לבד ביחיד. אדם צריך לעסוק בעצמו שאני, אני מתכוון אני כבר יכול ללמוד בעצמי ללמוד את ידיעת ה'. אני צריך להתבודד ולהבין את החכמה שזה מודיע לאדם את הקב"ה.

דובר 1:

לא טוב, הכפרה היא שכל יהודי צריך לעשות שיעור ברמב"ם, אבל אדם צריך לעשות שיעור בחסידות או איזו חכמה אחרת שמביאה לאדם, הקב"ה שמביא הוא הקב"ה, אבל הדבר אז, רבנו האר"י עובד, עובד רבנו האר"י.

סיום ספר המדע — הקשר בין מדע ואהבה

המושג "מדע" — ידיעת ה'

אדם צריך לעסוק בעצמו שאני, אני מתכוון אני כבר יכול ללמוד בעצמי ללמוד את ידיעת ה'. אני צריך להתבודד ולהבין את החכמה שזה מודיע לאדם את הקב"ה.

אבל הקבלה היא שכל יהודי צריך לעשות שיעור ברמב"ם, והוא צריך לעשות שיעור בחסידות, או איזו חכמה אחרת שמודיעה לאדם את הקב"ה. ובכך יהיה לו אהבה, ובכך יהיה לו עבודה.

חתימת הרמב"ם על ספר המדע

וכאן הסוף. לא אמרנו, לא כתוב ב... **ברוך רחמנא דסייענן**, הרמב"ם מסיים, תודה לקב"ה שעזר לי לסיים את כל הספר.

ואחר כך הוא אומר, נגמר ספר ראשון, מיסודי התורה, בעזר ש-די, בעזרת הקב"ה. ומנין פרקים של ספר זה ארבעים וששה פרקים. הלכות יסודי התורה - עשרה פרקים. הלכות דעות - שבעה פרקים. הלכות תלמוד תורה - עוד שבעה פרקים. הלכות עבודה זרה - שנים עשר פרקים. והלכות תשובה - עשרה פרקים.

רגע אחד.

הקשר בין ספר המדע וספר אהבה — חידוש

נו, רגע, כל הזמן, אני יודע מה אתה מתכוון. מדע זה להבין את הקב"ה, ואהבה זה לחשוב תמיד, לא יכול להפסיק לחשוב על הקב"ה.

סיימנו את ספר המדע, והשאר ממשיך הלאה, אנחנו הולכים ללמוד הלאה ספר אהבה. אבל זה ה... פעם אחת שיש מדע אפשר להיות אהבה ולעסוק תמיד בקב"ה, ללמוד, להתפלל, ולעשות כל כך הרבה ברכות, כל הדברים האלה זה שוגה בה תמיד, האדם חושב על הקב"ה כל כך הרבה פעמים ביום.

סיום

ברוך ה' זכינו לסיים את כל הספר.

חידוש: כיצד פועל שלא לשמה בא לשמה

אבל צריך לומר כאן, כיצד פועלת כאן התורה שלא לשמה? איפה התורה של שמואל? זו סגולה, לא סגולה. כשלומדים, מה זה תורה שלא לשמה?

הרמב"ם מסביר את זה באריכות ב, איך קוראים לזה, בפירוש המשניות בסנהדרין, שאומרים לילד "למד תורה כדי שתקבל סוכריה". הילד חושב שהסוכריה טובה יותר מהתורה, הוא לומד בשביל לקבל את הסוכריה. אבל הוא מתחיל ללמוד, מתחיל להרגיש טעם בתורה, מתחיל ליהנות מהתורה. אז ממילא בא לשמה, כי הוא לומד את התורה, מתחיל לראות שהתורה היא התענוג האמיתי.

אני חושב שכאן הוא אומר את זה גם כן, אולי לא כל כך ברור, אבל אם הם בכלל לא יתחילו ללמוד, בוודאי לעולם לא יקבלו שום חכמה. צריך להיות חכם בשביל לאהוב חכמה, ולהיות חכם אי אפשר על ידי אהבת חכמה, כי זו סתירה. צריך לטעום משהו לפני שאוהבים אותו. כן, זה דבר נפלא. לכן חייב להיות שלא לשמה, כי לשמה לא יתחיל. אבל לאט לאט מגיעים.

אהבת ה' דרך דעת — סוף ספר מדע

עכשיו אומר הרמב"ם, חשבת שאהבה פירושה עוד... מה פירוש **"עד שיהיה חכם וידע אותו"**? איך מגיעים לאהבת ה'?

דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם עד שיהגה בה תמיד כראוי. אדם לא יכול לזכות לרמה כזו של אהבת ה', שאהבת ה' תהיה קשורה כל כך חזק בלבו, עד שיגיע למדרגה שיהגה בה תמיד כראוי, שיחשוב תמיד על הקב"ה, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, יעזוב את כל שאר הדברים בעולם מלבד אהבת הקדוש ברוך הוא, כמו שצוה ואמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, שלא יהיה מקום בלב ובנפש לדברים אחרים.

כל הדברים האלה אי אפשר להגיע לרמה כזו של אהבה אלא בדעת שידעהו, רק על ידי שידע את הקב"ה, שיבין את הקב"ה בדעת. טוב מאוד.

אומר הרמב"ם הלאה, ועל פי הדעת תהיה האהבה, האהבה תבוא לפי כמה דעת יש לו. אם מעט מעט, אם מבין מעט מאוד את הקב"ה, יהיה לו רק פחות אהבה, ואם הרבה הרבה, אם יש לו דעת גדולה, השגה גדולה בקב"ה, יזכה להשגה גדולה באהבה.

חידוש: נגד שיטת "לשיר ולרקוד"

כאן רואים שהרמב"ם כאן לפי שיטת אנשים אחרים שחושבים שאפשר סתם לשיר ולרקוד ולהבין ולאהוב את הקב"ה. הרמב"ם ידע את אותה שיטה והוא בפירוש חולק על זה, והוא אומר את ההלכה שזה לא הולך כך, זה "אין אדם יודע שיעור דעתו", וממילא יוצא למעשה.

לפיכך — חזרה למדע

לפיכך, כן, אומר הרמב"ם, אבל לפיכך, הוא מסיים שוב עם מדע, **"צריך אדם לייחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו"**, אדם צריך להתייחד כדי להבין ולהשכיל בחכמות ובתבונות שמודיעים את הקב"ה, שעוזרים לו להבין את הקב"ה, **"כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג, כמו שביארנו בהלכות יסודי התורה"**. כמו שהרמב"ם אמר, שכל זמן שאדם מורכב מגוף ונפש, הוא לא יכול להשיג לגמרי את הקב"ה, אבל הוא יכול להתחיל קצת, הוא יכול להתחיל להבין קצת את נשמתו שלו, ולפי זה להבין רוחניות, ולהבין את הקב"ה קצת.

דיון: "כמו שביארנו" והמצווה של אהבה

דובר 1:

כן, הייתי מתרגם "כמו שביארנו" - אה, מבין, שיש מצווה. ביסודי התורה כבר עמד שם הקריאה של הקב"ה, וכאן כתוב שהמצווה של אהבה היא מה? זה ללמוד. **"למד כדי שתדע"**, זה מביא הספרי, אני חושב בספר המצוות הוא מביא את הספרי.

דובר 2:

Generated by Shiur Upload Automation